

## تعیین علل طلاق در مراجعین به اورژانس اجتماعی (۱۲۳)

مجله علمی پژوهش در مدیریت و مطالعات اجتماعی (سال سوم)  
شماره ۸ / تابستان ۱۳۹۶ / ص ۵۹-۵۴

علی دشتگرد<sup>۱</sup>، سیمین صبیانی<sup>۲</sup>، زهرا عبادی نژاد<sup>۳</sup>، محمد هادی سروری<sup>۴</sup>، فاطمه محلی<sup>۵</sup>

<sup>۱</sup> کارشناس ارشد آموزش پرستاری، عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی قاین، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

<sup>۲</sup> کارشناس ارشد علوم تربیتی و مددکار اجتماعی، اداره بهزیستی شهرستان قاین

<sup>۳</sup> کارشناس ارشد آموزش پرستاری، عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی قاین، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

<sup>۴</sup> کارشناس ارشد آموزش پرستاری، عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی قاین، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

<sup>۵</sup> کارشناس ارشد پرستاری و مربی دانشکده پرستاری و مامایی قاین، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

ادرس نویسنده مسئول:

اداره بهزیستی شهرستان قاین

### چکیده

**مقدمه:** در سال های اخیر با گسترش شهرنشینی و تغییر شیوه زندگی، نظام خانواده دستخوش تغییراتی شده است. به گونه ای که این مساله سبب شده که آمار طلاق به میزان قابل توجه ای افزایش یابد. طلاق مسئله پیچیده ای است. نمی توان تنها یک یا چند عامل مشخص را علت بروز آن دانست. بلکه ممکن است در هر جامعه ای به فراخور شرایط و تغییرات اجتماعی آن برخی از عوامل مهمتر و اساسی تر باشد. از این رو پژوهشی با هدف تعیین عوامل موثر بر افزایش پدیده طلاق در شهر قائن انجام شد.

**روش کار:** این پژوهش پیمایشی اجتماعی است که بر روی ۱۷۰ نفر از مراجعه کنندگان به مرکز اورژانس اجتماعی جهت طلاق به صورت سرشماری انجام شده است. ابزار پژوهش پرسشنامه پژوهشگر ساخته (۳۵ آیتم، لیکرتی) است که شامل مشخصات فردی و مشکلات شایع بین همسران است. سپس داده های جمع آوری شده با نرم افزار آماری SPSS و با آزمون آماری توصیفی آنالیز شدند.

**یافته ها:** میانگین سنی افراد ۳۲-۲۶ سال بود. آشنایی افراد با همسرانشان در ۴۵/۵٪ موارد از طریق همسایه بود. اکثر افراد از برخورد توهین آمیز از طرف همسر شاکی بودند، ۶۱٪ درصد در خرید لباس، معاشرت با خویشان، انتخاب منزل و تفریح تفاهم کمی داشتند. ۵۷/۶٪ دخالت خویشاوندان اقوام همسر، ۶۲٪ مشکلات جنسی، ۴۶/۵٪ اعتیاد، ۴۶/۵٪ سن ازدواج را در امر طلاق موثر می دانستند، همچنین نتایج نشان داد که وجود بیماری همسر، اختلاف سطح تحصیلات و مشکلات مالی اثر کمی بر طلاق دارند. علاوه بر این بیشترین موارد طلاق در ۵ سال اول زندگی بود.

**بحث و نتیجه گیری:** نتایج حاضر بر اهمیت سنین جوانی مردان و زنان بعنوان سنین آسیب پذیری نسبت به بحرانهای زناشویی، لزوم آگاه سازی زوجین در زمینه مشاوره های تخصصی در زمان بروز مشکل و پیشگیری یا کاهش عوامل موثر بر بروز طلاق از جمله مشکلات جنسی، دخالت های بی مورد و نامناسب خانواده های زوجین، ارتباط صحیح و اعتیاد تاکید دارد.

**کلمات کلیدی:** طلاق، اعتیاد، اورژانس اجتماعی

**مقدمه:**

شیوه و انتخاب همسر می تواند بر آینده ی زندگی زناشویی و میزان سازگاری و سعادتمندی زوجین موثر باشد. به نحوی که قربت های مکانی، خویشاوندی، اجتماعی و فرهنگی موجب سازگاری بیشتر زوجین و کاهش جدایی و طلاق می گردد (۱). طلاق عامل از هم گسیخته شدن بنیادی ترین بخش جامعه یعنی خانواده است. طلاق به معنی قرار دادی به منظور پایان دادن به عقد و نکاح است و به زن و مرد این امکان را می دهد که پیوند زناشویی خود را فرو بپاشانند (۲). طلاق به معنی پایان دادن به زندگی زناشویی است که پس از آن زن و مرد طبق شرایط قانونی، عرفی و حقوقی تکلیف و وظیفه ای نسبت به یکدیگر ندارند (۱).

ویلیام گود می گوید که خود ازدواج، علت اصلی طلاق و ترک خانه است. اگر چه می توان گفت که طلاق به عنوان پدیده اجتماعی همزاد با ازدواج بوده اما طلاق به عنوان یک پدیده اجتماعی مصوب و قانونمند، قدمتی طولانی ندارد (۳). در دین اسلام طلاق یک امر ناپسند می باشد، اما وقوع آن در برخی از شرایط نظیر ناتوانی جنسی، جنون، عدم تمکن و ... اماکن پذیر است (۱). طلاق پدیده غم انگیز اجتماعی است که در سراسر دنیا رخ می دهد، شرایط نامساعد ازدواج و تشکیل زندگی بر اساس بنیان های غیر معقول و غیر منطقی از آغاز، طلاق را در بطن خود دارد. خانواده به عنوان کوچک ترین و مهم ترین واحد اجتماع، واجد اهمیت فراوانی است و حفظ روابط انسانی و عاطفی در آن باعث بقای خانواده و تربیت فرزندان می شود، گسیخته شدن یا سست و ضعیف شدن این پیوند تا حد زیادی بر عملکرد افراد و جامعه در زمینه های مختلف و میزان رضایت از زندگی تاثیر گذار است. پایه و اساس ازدواج و خانواده بر عشق و مودت است اما عشق و مودت اجبار پذیر نیست، توجه به پیچیدگی روابط انسانی و اینکه اجتماع کوچک خانواده، خود تمامی ابعاد یک زندگی اجتماعی را به نوعی دارا می باشد، لزوم شناخت پدیده طلاق با ابزاری دقیق و پیچیده را نمایان می کند. شاید مهم ترین عامل افزایش اخیر میزان طلاق، پذیرش اجتماعی روزافزون وقوع آن باشد، این تحمل فزاینده در نتیجه کاهش نگرش های منفی نسبت به طلاق در کشورهای مختلف است (۴).

طلاق هم می تواند صورت آشکار و رسمی به خود گیرد که طی آن خانواده فرو می پاشد و هم می تواند صورت پنهان به خود گیرد که در نتیجه آن، خانواده صرفاً ساختار بیرونی اش حفظ می شود ولی در واقع از درون تهی می باشد، در این حالت، زوجین بنا به ضرورت و اجبار با همدیگر زندگی می کنند ولی روابط عاطفی سازنده و مناسبی ندارند. طلاق رسمی به معنای طلاق عاطفی است یعنی پیش درآمد طلاق رسمی و قانونی، همیشه طلاق عاطفی است. لکن طلاق عاطفی این گونه نبوده و زوایای پنهان دارد که بررسی و شناخت آن نیازمند مطالعات فراوان و دقیق می باشد (۴). مطالعات متعددی نشان دهنده آثار منفی جسمی، روانی، اخلاقی، اجتماعی طلاق برای مردان و زنان و حتی فرزندان طلاق و اجتماع می باشد. اکثر مطالعات از رابطه بین طلاق با اعتیاد، جرم، بزهکاری، روانپریشی، عدم تعادل و خودکشی حکایت می کنند (۳).

پدیده طلاق صرفاً به جوامع صنعتی محدود نمی شود و به عنوان یک ارزش اجتماعی و فرهنگی به سایر جوامع توسعه یافته است (۱). محققان عوامل متعددی را برای افزایش آمار طلاق موثر دانسته اند. از جمله این عوامل می توان به مواردی از قبیل افزایش استقلال اقتصادی زنان، کم اعتنایی مردان نسبت به این حقوق، عدم شناخت خواسته ها و تمایلات مردان و زنان، اختلاف طبقه تحصیلاتی همسران را در این موضوع دخیل دانست (۲). افزایش نرخ طلاق، طی دهه های اخیر در ایران نگرانی های مختلفی را نزد مسئولین و محققان در پی داشته است. حتی افزایش بی رویه آمار طلاق در ایران به یک توجه بین المللی تبدیل شده است. نیویورک تایمز بیان می کند که آمار طلاق در ایران گویای بحران در جامعه است (۵). آمار طلاق در ایران از سال ۱۹۹۳ نسبت به سال ۲۰۱۰ از ۰.۵ به ۲ درصد افزایش پیدا کرده است. همچنین نسبت طلاق به ازدواج در سال ۱۹۸۰، ۶/۹ درصد، در سال ۲۰۰۰، ۸/۲۴ درصد، و در سال ۲۰۱۲ به ۱۲/۹ درصد رسید (۶). آمارها نشان می دهد که در سال ۲۰۱۲، ۳۵ درصد طلاق ها در زوج هایی که ۳ سال و یا کمتر از زندگی مشترکشان گذشته بود رخ داده بود. همچنین گزارش می شود که در ۶۰ درصد خانم هایی که طلاق گرفته بودند زیر ۳۰ سال بودند (۷). مطالعات نشان می دهد که وضعیت طلاق سیر صعودی داشته، (۷). بصورتی که بنا به اطلاعات مرکز آمار ایران در سال ۱۳۷۵ روزانه ۱۰۶ مورد، سال ۱۳۸۵ روزانه ۲۷۰ مورد و در سال ۱۳۹۵ روزانه ۴۵۵ مورد طلاق ثبت شده است که در این میان استان های تهران و کرمانشاه بیشترین و یزد و سیستان و بلوچستان کمترین مورد را به خود اختصاص داده اند (۸).

رشد کمی و کیفی این پدیده در جامعه ایرانی، به یکی از مسائل اجتماعی جدی تبدیل شده به طوری که امروزه دیگر واژه طلاق قبح گذشته را ندارد و افراد آن را به عنوان یک انتخاب فردی در نظر می گیرند (۴). بهداشت روانی نسل های جامعه در گرو تأمین بهداشت روانی خانواده به عنوان یک کانون مملو از محبت و آرامش برای تحول در رشد استعدادها است که هر گونه آسیبی به آن، نسل آینده را از آثار سوء خود مصون نخواهد گذاشت و سازمان های اجتماعی زیادی را درگیر خود خواهد ساخت، با این وجود متأسفانه شاهد افزایش بیش از انتظار نرخ طلاق در

جامعه هستیم. حال آنکه منفورترین امر در نزد خداوند متعال که در کلام معصوم (ع) از آن به لرزش عرش تعبیر شده، طلاق است، ضمن اینکه توصیه های اخلاقی زیادی در مورد تشکیل خانواده و تلاش برای حفظ آن در متون اسلامی آمده است (۱). تحقیق می تواند با کشف و تعمیق شناخت پدیده مورد بحث، زمینه شناخت علمی و گسترده آن، را فراهم کند و به ارتقای فرهنگ جامعه در زمینه فرهنگ زناشویی و همچنین برای تدوین برنامه های اجتماعی مناسب در جهت سالم سازی محیط و جلوگیری از پیامدها و آثار زیان بار طلاق یاری رساند. هر تحقیق علمی همان طور که اهمیت کاربردی دارد در عین حال کارکرد شناختی و کارکرد روش شناختی نیز دارد و هیچ کدام از این وظائف یا کارکردها در واقعیت تفکیک پذیر نیستند (۷). با توجه به اهمیت بحث طلاق و افزایش رشد افزون طلاق بخصوص در استان خراسان جنوبی بر آن شدیم تا مطالعه ای را تحت عنوان بررسی علل طلاق در مراجعه کنندگان به اورژانس اجتماعی شهرستان قاین انجام دهیم.

#### مواد و روشها:

پژوهش حاضر از نوع توصیفی- تحلیلی است که در آن به مطالعه عوامل درگیر در موضوع طلاق در مراجعه کنندگان به اورژانس اجتماعی شهرستان قاین در سال ۱۳۹۵ پرداخته شده است. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش کلیه زوجین مشکل دار مراجعه کننده به اورژانس اجتماعی شهرستان قاین می باشند که یا از سوی دادگستری ارجاع شده بودند یا مستقیم جهت مشاوره مراجعه کرده اند. تعداد نمونه های پژوهش حاضر ۱۷۰ نفر، که جهت انتخاب نمونه پژوهش از روش نمونه گیری هدفمند و داوطلبانه استفاده گردید. بدین ترتیب که زوجینی که به دادگاه مراجعه و بنا به تشخیص قاضی پرونده یا معاونت ارجاع دادگاه، مناسب برای مشاوره جهت حل مشکل، بودند به مددکاران اجتماعی مرکز خدمات اورژانس اجتماعی ارجاع می گردیدند و یا با توجه به هدایت سایر افراد و آگاهی خودشان مستقیم به مرکز مراجعه می کردند.

ابزار پژوهش شامل پرسشنامه محقق ساخته ای بود شامل ۳۵ سوال که ابتدا اطلاعات جمعیت شناختی نظیر: سن، سطح تحصیلات، شغل، مدت ازدواج و ... را می سنجید سپس مشکلات شایع بین همسران و عواملی نظیر، روابط عاطفی، دخالت والدین، اعتیاد، روابط جنسی، رضایت کلی و ... را مورد بررسی قرار می داد. این پرسشنامه با روش چهار امتیازی لیکرت نمره گذاری شده بود. روایی پرسشنامه از روش روایی محتوی و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۳ تعیین گردید که اعتبار قابل قبولی است. سپس اطلاعات جمع آوری شده توسط نرم افزار SPSS و با آزمون آماری توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

**نتایج:**

از مجموع پاسخ گوینان، ۶۷ درصد را زنان و ۳۳ درصد را مردان تشکیل می دادند. میانگین سنی افراد ۲۶-۳۰ سال بود. آشنایی افراد با همسرانشان در ۴۵/۵٪ موارد از طریق همسایه و افراد محله بود. اکثریت افراد (۷۰٪) از برخورد توهین آمیز، دشنام و ناسزا و عدم رعایت شخصیت از طرف همسر شاکی بودند، ۶۱٪ درصد در خرید لباس، معاشرت با خویشان، انتخاب منزل مسکونی و تفریح سالانه تفاهم خیلی کمی داشتند. ۵۷/۶٪ دخالت خویشاوندان بخصوص اقوام همسر، ۵۲٪ مشکلات جنسی، ۴۵/۵٪ اعتیاد، ۲۱/۲٪ مصرف الکل را در امر طلاق موثر می دانستند، همچنین نتایج نشان داد که وجود بیماری همسر (۹۱٪)، اختلاف سطح تحصیلات (۷۵٪) و مشکلات مالی (۵۸٪) اثر خیلی کمی بر پدیده طلاق دارند. علاوه بر این بیشترین موارد طلاق (۲۹٪) در سال اول زندگی، و (۵۰٪) موارد در ۵ سال اول زندگی بود.

**بحث و نتیجه گیری:**

نتایج نشان داد میانگین سن افراد در این مطالعه ۲۶ الی ۳۲ سال بود که با بسیاری از مطالعات از جمله مطالعات زرگر (۱۳۸۶) (۹) و قطبی (۱۳۸۳) (۱۰) همخوانی دارد. همچنین نتایج نشان داد که بین سن ازدواج و طلاق رابطه معنی داری وجود دارد هر چه سن ازدواج پایین تر از سن مناسب باشد (دخترها ۲۰-۲۵ و پسرها ۲۵-۳۰) احتمال طلاق زیادتر است که این نتایج با مطالعات بنی جمالی (۱۳۸۳) (۱۱)، قهرمانی (۱۳۸۵) (۱۲)، مشکی (۱۳۹۰) (۱۳) و دروگر (۱۳۹۵) (۱۴) همخوانی دارد. مطالعه حاضر نشان داد ۴۹ درصد موارد طلاق در سال اول زندگی و ۷۱ درصد در پنج سال اول زندگی رخ داده است که با مطالعه مشکی (۱۳۹۰) (۱۳) همخوانی دارد.

در مورد دوران آشنایی با همسر تا قبل از عقد، ۴۵/۵ درصد از پاسخ گوینان اظهار کردند که همسر خود را ندیده اند یا فقط یک یا چند بار همسر خود را دیده اند و آشنایی آن ها از طریق همسایه ها، سایر افراد وابسته و شبکه های اجتماعی بوده است. که نتایج این مطالعه با نتایج مطالعات مشکی (۱۳۹۰) (۱۳) و ریحانی (۱۳۸۱) (۱۵) همخوانی دارد که از دلایل ناسازگاری و طلاق زوج ها شناخت کم آن ها از یکدیگر قبل از ازدواج بوده است. امروزه یکی دیگر از راههای آشنایی زوجین از طریق شبکه های اجتماعی و اینترنتی می باشد که با توجه به گسترش شبکه های اجتماعی و اینترنتی و مشکلات عدیده ای که دارند به نظر می رسد در آینده ای نزدیک درصد بسیار زیادی از موارد درخواست طلاق را به خود اختصاص دهند.

نتایج نشان داد که ۷۰ درصد از توهین، ناسزا و عدم رعایت شخصیت از طرف همسر خود ناراضی بودند و علت عدم تفاهم را با یکدیگر و درخواست طلاق را موارد ذکر شده می دانستند. که با نتایج مطالعات زرگر (۱۳۸۶) (۹) که مهمترین علت را مشکلات ارتباطی دانسته و مطالعه قطبی (۱۳۸۳) (۱۰) که در ۸۳ درصد عدم تفاهم اخلاقی را زمینه ساز طلاق می داند و همچنین مطالعه هنریان (۱۳۹۰) (۸) مطابقت دارد. مطالعه حاضر نشان داد که در ۶۱ درصد موارد در معاشرت با خویشاوندان، انتخاب منزل، تفریحات سالانه با یکدیگر مشکل داشتند و ۵۷/۶ درصد از دخالت خویشاوندان در زندگی خود شاکی بودند که با نتایج مطالعات توسلی (۱۳۹۰) (۱۶)، بنی جمالی (۱۳۸۳) (۱۱)، قطبی (۱۳۸۳) (۱۰) و ریحانی (۱۳۸۱) (۱۵) مطابقت دارد، نتایج حاکی از این است که دخالت خانواده ها در زندگی زوجین می تواند باعث کاهش استقلال و تصمیم گیری در زوجین گردیده و زمینه ساز عدم تفاهم و طلاق گردد.

نتایج نشان داد که یکی از مشکلات اصلی که باعث درخواست طلاق از طرف زوجین می گردد مرتبط با مشکلات جنسی می باشد. ۶۲ درصد افراد از مشکلات جنسی در نزد همسر خود ابراز نارضایتی کرده اند که این نتایج با نتایج مطالعه مشکی (۱۳۹۰) (۱۳) که یکی از دلایل عمده را کمبود مهارت جنسی می داند و مطالعات قهرمانی (۱۳۸۵) (۱۲)، فروتن (۱۳۸۷) (۱۷) و رحمت الهی (۱۳۸۵) (۱۸) همخوانی دارد. ولی با مطالعات آزادی (۱۳۸۹) (۱۹) و هنریان (۱۳۹۰) (۸) همخوانی ندارد. همچنین نتایج نشان داد که عملکرد جنسی زنان نسبت به مردان کمتر است که با مطالعه فروتن (۱۳۸۷) (۱۷) همخوانی دارد.

همچنین مطالعه حاضر نشان داد که اعتیاد نیز یک عامل مهم در فروپاشی بنیان خانواده است. ۴۶/۵ درصد از افراد تحت مطالعه دلیل درخواست طلاق خود را اعتیاد همسر ذکر کرده اند اگر چه به نظر می رسد که شیوع طلاق عاطفی بین همسران بیش از این باشد اما، به دلایل نداشتن حمایت خانوادگی، وجود فرزند و کمبود اعتماد به نفس اقدام به جدایی نمی کنند. نتایج مطالعه حاضر با مطالعات نریمان وند (۱۳۸۴) (۲۰)، توسلی (۱۳۹۰) (۱۶)، مشکی (۱۳۹۰) (۱۳)، پور افکاری (۱۳۸۸) (۲۱) و زرگر (۱۳۸۶) (۹) همخوانی دارد.

نتایج مطالعه نشان داد که وجود بیماری های جسمی همسر کمترین تاثیر را در درخواست طلاق دارد (۹۱ درصد). که با مطالعه ریحانی (۱۳۸۱) (۱۵)، همخوانی دارد که علت می تواند نزدیکی فرهنگی محل انجام تحقیق با تحقیق حاضر باشد ولی با مطالعه بنی جمالی (۱۳۸۳) (۱۱) و زرگر (۱۳۸۶) (۹) همخوانی ندارد.

از دیگر عواملی که تاثیر چندانی بر طلاق نداشتند در این مطالعه می توان مشکلات مالی را نام برد (۵۸ درصد). که این نتایج با مطالعات ریحانی (۱۳۸۱) (۱۵) و مشکي (۱۳۹۰) (۱۳) همخوانی دارد ولی با مطالعه قطبی (۱۳۸۳) (۱۰) همخوانی ندارد. اگر چه سطح تحصیلات می تواند به عنوان یک عامل طلاق محسوب گردد ولی نتایج مطالعه حاضر نشان داد از دسته عواملی است که تاثیر زیادی بر درخواست طلاق ندارد. ۷۵ درصد از افراد مورد پژوهش اعتقاد داشتند که سطح تحصیلات نقش زیادی در طلاق ندارند که این نتایج با نتایج مطالعه ریحانی (۱۳۸۱) (۱۵) همخوانی دارد و لی با مطالعه بنی جمالی (۱۳۸۳) (۱۱) همخوانی ندارد.

#### نتیجه گیری:

در سال های اخیر با توجه به افزایش میزان طلاق در کشورمان می بایست به بررسی و علل افزایش این پدیده شوم پرداخت. بنابراین ضروری است برنامه ریزان کشور با توجه به اهمیت بنیاد خانواده با اعمال سیاست ها و برگزاری کلاس آموزش مهارت زندگی در جهت کاهش وقوع این پدیده گام بردارند. نکته ی قابل تاملی که در وقوع این پدیده حائز اهمیت است تدابیر پیشگیرانه است. می توان با آگاه سازی زوجین با یکدیگر و عوامل خطر ساز بروز بلوغ آمار طلاق را در جامعه کاهش داد. نتایج حاضر بر اهمیت سنین جوانی مردان و زنان بعنوان سنین آسیب پذیری نسبت به بحرانهای زناشویی، لزوم آگاه سازی زوجین بخصوص در شهرهای کوچک در زمینه مشاوره های تخصصی در زمان بروز مشکل و پیشگیری یا کاهش عوامل موثر بر بروز طلاق از جمله مشکلات جنسی، دخالت های بی مورد و نامناسب خانواده های زوجین، ارتباط صحیح و اعتیاد تاکید دارد.

## منابع:

- ۱- ریاحی م ا، علیوردی نیا ا، بهرامی کاکاوند س. تحلیل جامعه شناختی میزان گرایش به طلاق، پژوهش زنان، دوره ۵، شماره ۳، ۱۳۸۶: ۱۰۹-۱۴۰
- ۲- فخرایی س، حکمت ش. عوامل اجتماعی موثر بر شدت درخواست طلاق از سوی زنان شهرستان سردشت، زن و مطالعات خانواده، سال دوم، شماره ۷، بهار ۱۳۸۹: ۱۰۳-۱۲۰
- ۳- پیران پ. در پی تبیین جامعه شناسی طلاق، نشریه رونق، سال اول، شماره اول، ۱۳۶۹: ۳۴-۴۱
- ۴- پروین س، داوری م، محمدی ف. عوامل جامعه شناختی موثر در طلاق عاطفی در بین خانواده های تهرانی، فصلنامه شورای فرهنگی، اجتماعی زن و خانواده، سال چهارم، شماره ۵۶، ۱۳۹۲، ص: ۱۱۹-۱۵۳
- ۵- Farzanegan M R, Fereidouni Gholipour H. Divorce and the cost of housing: evidence from Iran, Rev Econ Household (2016) 14:1029-1054
- ۶- Euromonitor International (2013). Population by Marital Status, Divorce Rates. Available at <http://www.euromonitor.com/>. Accessed Dec 12, 2013.
- ۷- اخوان م. پی آمدهای طلاق در گذر از مراحل آن، مطالعات زنان، سال اول، شماره ۳، زمستان ۱۳۸۲
- ۸- هنریان م، یونسی س ج. بررسی علل طلاق در دادگاههای خانواده تهران، فصلنامه مطالعات روانشناسی بالینی، سال اول، شماره ۳، تابستان ۱۳۹۰
- ۹- زرگر ف، نشاط دوست ح ط. بررسی عوامل موثر در بروز طلاق در شهرستان فلاورجان، فصلنامه خانواده پژوهی، سال سوم، شماره ۱۱، پاییز ۱۳۸۶
- ۱۰- قطبی م، نائینی ک، جزایری ا، رحیمی ع. وضعیت طلاق و برخی عوامل موثر بر آن در افراد مطعنه ساکن در منطقه دولت آباد، فصلنامه علمی- پژوهشی رفاه اجتماعی، سال سوم، شماره ۱۲، ۱۳۸۳، ص: ۲۷۲-۲۸۸
- ۱۱- بنی جمالی ش ا، یزدی م، نفیسی غ ر، حسینیان س. ریشه یابی علل از هم پاشیدگی خانواده در رابطه با ویژگی های روانی- اجتماعی دختران و پیران قبل از ازدواج، مجله علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، سال یازدهم، شماره ۱، ۱۳۸۳
- ۱۲- قهرمانی ز. بررسی عوامل اجتماعی موثر بر وقوع طلاق سرد در میان پرستاران و پزشکان شهرستاران گچساران، پایان نامه کارشناسی دانشگاه پیام نور گچساران، ۱۳۸۵
- ۱۳- مشکى م، شاه قاسمی ز، دلشاد نوغابی ع، مسلم ع ر. بررسی وضعیت و عوامل مرتبط با طلاق از دیدگاه زوجین مطلقه ی شهرستان گناباد در سال های ۸۷-۸۸، فصلنامه افق دانش، دوره ۷، شماره ۱، بهار ۱۳۹۰
- ۱۴- دروگر ن، لاهی ا، یزدان شناس ا، بررسی تاثیر سن ازدواج بر رضایت زناشویی در شهرستان قاین، پایان نامه کارشناسی دانشکده پرستاری و مامایی قاین، بهمن ۱۳۹۵
- ۱۵- ریحانی ط، عجم م. بررسی علل طلاق در شهرستان گناباد، فصلنامه افق دانش دانشگاه علوم پزشکی گناباد، ۱۳۸۱
- ۱۶- توسلی غ ع، غیائی ندوشن ع. عوامل اجتماعی موثر بر طلاق طی دهه اخیر مورد مطالعه استان یزد ۸۰-۸۶، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال سوم، شماره چهارم، پاییز ۱۳۹۰
- ۱۷- فروتن ک، میلانی م. بررسی شیوع اختلالات جنسی در متقاضیان طلاق مراجعه کننده به مجتمع قضایی خانواده، دو ماهنامه علمی پژوهشی دانشگاه شاهد، سال شانزدهم شماره ۷۸، ۱۳۸۷: ۳۹-۴۴
- ۱۸- رحمت الهی ف. آسیب شناسی زندگی زناشویی در شهر اصفهان و ارائه مدلی جهت آسیب شناسی زندگی زوجین، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان، ۱۳۸۵
- ۱۹- آزادی ش، سهامی س، قهرمانی ز، قلی پور گ. ارزیابی عوامل اجتماعی زمینه ساز طلاق عاطفی در میان کارکنان زن شرکت بهره برداری نفت گچساران، فصلنامه زن و بهداشت، شماره ۳، ۱۳۸۹، ص ۱۰۰-۱۱۳
- ۲۰- نریمان وند ز. بررسی شیوع طلاق عاطفی بین همسران افراد معتاد و ارائه راهکار درمانی، ارائه شده در همایش طلاق و راهکارهای آن، کرج ۱۳۸۴
- ۲۱- پور افکاری نصر ا،... گرد افشاری بهاره، بررسی عوامل اجتماعی موثر بر وقوع طلاق در شهرستان بندر عباس، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد واحد شوشتر، سال سوم، شماره پنجم، تابستان ۱۳۸۸